

Kültürel Miras ve Korunmasına İlişkin Ortaokul Öğrencilerinin Görüşleri

Secondary School Students' Views about Cultural Heritage and Preserving Cultural Heritage

Ömür GÜRDOĞAN BAYIR¹, Tuba ÇENGELCİ KÖSE²

Öz

İnsanlığın ürünü olarak kültür toplumsal ve tarihi nitelik taşımaktadır. Kültürel miras ise toplumların en önemli zenginlik unsurlarından birini oluşturur. Bu araştırmanın amacı ortaokul öğrencilerinin kültürel miras ve kültürel mirasın korunması konusundaki görüşlerini belirlemektir. Araştırma nitel verilere dayanan ve betimsel nitelik taşıyan bir çalışmadır. Araştırmaya beşinci ve altıncı sınıfa devam eden 186 ortaokul öğrencisi katılmıştır. Araştırma verilerinin çözümlenmesinde içerik analizi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda kültürel mirasın tanımı, kültürel mirasın korunmasının nedenleri ve kültürel mirasın korunmasının önemi konularında bulgulara ulaşılmıştır. Araştırmada elde edilen sonuçlar bağlamında kültürel miras eğitime yönelik öneriler getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: kültürel miras, kültürel mirasın korunması, ortaokul öğrencileri

Abstract

Culture as a product of humanity has both social and historical features. Cultural heritage is one of the most important resources of society which presents wealth in terms of history and culture. The purpose of this research is to understand secondary school students' views' about cultural heritage and, preserving cultural heritage. The research is a descriptive study based on qualitative data. 186 secondary school students attending the fifth and sixth grade participated in the study. Content analysis was used to analyze data of the research. At the end of the study, findings were reached on definition of the cultural heritage, reasons and importance of preserving cultural heritage. Suggestions were put forth in light of results of the study.

Keywords: cultural heritage, protection of cultural heritage, secondary school students

1. Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eskişehir, Türkiye; <https://orcid.org/0000-0002-7455-7237>

2. Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eskişehir, Türkiye; <https://orcid.org/0000-0002-9193-4313>

Atf / Citation: Gürdoğan Bayır, Ö., & Çengelci Köse, T. (2019). Kültürel miras ve korunmasına ilişkin ortaokul öğrencilerinin görüşleri .*Kastamonu Education Journal*, 27(4), 1827-1840. doi:10.24106/kefdergi.3393

Extended Abstract

Purpose: Culture which has both social and historical characteristics is defined in various ways. Culture is the shared behaviors, beliefs and values of a group of people. Therefore, it is commonly created, shared and learned by a group of people (Zarillo, 2004, p.37). Cultural heritage education can be defined as history and culture teaching learning approach which uses tangible and intangible cultural elements as learning tools. Cultural heritage education aims at teaching children basic concepts and principles about history and culture (Çulha Özbaş, 2009, p.704). Cultural heritage management includes teaching students importance of cultural heritage elements, and emphasizing role of cultural heritage in forming individual and social identity (World Bank, 1999, p.6). Cultural heritage education is important for the social studies course which aims at introducing society to the students from past to present. Therefore, Culture and Heritage takes place as a learning domain in the Social Studies Education Program. In this learning domain, it is aimed at creating an awareness for developing and preserving culture in the context of basic elements of Turkish culture. Students are required to understand characteristics of cultural elements which differ a society from other countries, and contribute to the World cultural heritage (MEB, 2018). This study is significant in terms of revealing secondary school students' views' about cultural heritage and, preserving cultural heritage.

Method: This research is a descriptive study based on qualitative data. Qualitative research which reveals perception and events in the natural environment in a holistic way is important to understand individuals' perceptions (Yıldırım and Şimşek, 2006). This research aims at understanding the secondary school students' views' about cultural heritage and, protection of cultural heritage. Maximum variation sampling was used to select participants of the study. In this scope, 5th and 6th grade students from different socio-economic levels were included in the study. 186 secondary school students participated in study. Data were collected by an open-ended questionnaire prepared for this study. Open-ended questionnaire consisted of three sections. Personal information questions were asked in the first section, and open-ended questions took place in the second section regarding cultural heritage. In the third section, students were required to design a poster and write a slogan about preserving cultural heritage. Additionally, they were required to explain their poster and slogan. Content analysis was used to analyze data of the study. In this study, researchers reached themes in light of the determined codes based on the literature. Additionally, frequencies of the codes were calculated. Data of the study were analyzed by two researchers separately. Then, researchers compared the themes and reached a consensus on the defined themes. Students' views were quoted directly in the findings. Students were given numbers in the quotations.

Findings and Result: At the end of the study, findings were reached on definition of the cultural heritage, reasons and importance of protecting cultural heritage. According to results of the study secondary school students defined cultural heritage as belong to past generation, historical artifacts, cultural artifacts, and natural monuments. Additionally, students thought that reasons for protecting cultural heritage could be historical value, economic value, and transferring culture to the next generation. They explained their views about importance of protecting cultural heritage in the framework of tangible and intangible heritage elements, national values, and awareness regarding protecting cultural heritage. Students gave examples historical monuments and structures within the scope of tangible cultural heritage from our country. They mentioned about food and drink culture, folk dances, and Nasreddin Hodja regarding the intangible cultural heritage. Students explained that preserving cultural heritage is important in terms of internalizing national values. They listed Atatürk's Mausoleum, Flag, Çanakkale Martyrs' Monument and the holiday celebrations in the context of national values. Taking responsibility, knowing own culture, transferring to the future, and patriotism were listed by students under the theme of awareness regarding preserving cultural heritage.

1. Giriş

Sosyal bilgiler insanlığın bilgisini sunmaktadır. Sosyal bilgiler insan etkinliklerini geçmiş, günümüz ve gelecek bağlamında ele almaktadır. Zaman ve mekân bağlamında insanlar, yerler ve olayları konu edinmektedir (Ellis, 2010). Sosyal bilgiler dersi öğrencilere içinde yaşadıkları toplumu, çevreyi ve dünyayı tanıtırken kültür konusunu da içerir (Çengelci, 2012). Kültür tanımlaması oldukça zor bir kavram olmakla birlikte kültür kavramının belli bir yönüne ağırlık veren alanlara göre de farklı tanımlar ortaya çıkmaktadır. Sosyal miras ve gelenekler birliği olarak kültür “varlığımızın yapısını, ilişkilerini belirleyen, sosyal bir süreçle öğrendiğimiz uygulama ve inançların, maddi ve manevi öğelerin birliği” (Sapir, 1921, s.402’den aktaran Güvenç, 2005, s.100) biçiminde tanımlanmaktadır. Kültür sözcüğü dört ayrı anlamda kullanılmaktadır. Kültür bilim alanında uygarlığı; beşeri alanda eğitim sürecinin ürünü; estetik alanda güzel sanatları; maddi (teknolojik) ve biyolojik alandaki ise üretme, tarım, ekin, çoğaltma ve yetiştirmeyi ifade etmektedir (Güvenç, 2005, s.97). Kültüre bir grup insan tarafından paylaşılan inançlar, değerler ve davranışlardır. Genel olarak bir grup tarafından paylaşılır ve öğrenilir (Zarillo, 2004, s37). Bu bağlamda kültürün insanlığın ürünü olarak toplumsal ve tarihi nitelik taşıdığı söylenebilir.

Kültür ve kültürel miras bireylerin kimlik algısı, özsaygısı ve onuru için büyük önem taşımaktadır. Bu durum refah içinde yaşayan toplumlar için de az gelişmiş toplumlar için de geçerlidir. (World Bank, 1999, 5). Kültürel miras, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO) tarafından yapılan sınıflamada somut ve somut olmayan kültürel miras olarak iki başlık altında ele alınmaktadır. Kültürel miras kapsamında korunması gereken somut öğeler de “taşınmaz kültür ve tabiat öğeleri” ile “taşınır somut kültürel miras” biçiminde ikiye ayrılmaktadır (Darçın Şahin, 2010). UNESCO’nun 17 Ekim - 21 Kasım 1972 tarihleri arasında Paris’te yapılan XVII. dönem toplantısında müzakere edilen “Dünya Kültürel ve Doğal Varlığının Korunmasına Dair Sözleşme” 16 Kasım 1972 tarihinde UNESCO’nun 17. Genel Kurulu tarafından kabul edilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti’nin de katılmayı uygun bulduğu bu sözleşmede anıtlar, yapı toplulukları ve sitler kültürel miras kapsamında ele alınmıştır. Sözleşmede bu kültürel miras unsurları şu şekilde tanımlanmaktadır (TBMM, 1980):

Anıtlar: Tarih, sanat veya bilim açısından istisnai evrensel değerde mimari, heykeltıraşlık ve resim alanında gerçekleştirilmiş büyük eserler, arkeolojik nitelikleri olan eleman veya yapılar, kitabeler, mağaralar ve eleman grupları.

Yapı toplulukları: Mimarileri, uyumlulukları veya arazi üzerindeki yerleri nedeniyle tarih, sanat veya bilim açısından istisnai evrensel değere sahip ayrı veya birleşik yapı toplulukları,

Sitler: Tarihsel, estetik, etnolojik veya antropolojik bakımlardan istisnai evrensel değeri/ olan insan ürünü eserler veya doğa ve insanın ortak eserleri ve arkeolojik sitleri kapsayan alanlar.

1972 Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunması Sözleşmesi’ne göre oluşturulan ve Dünya Mirası Komitesi (DMK) tarafından belirlenen Dünya Mirası Listesi’nde Dünya Mirası Alanı olarak ilan edilen 1092 miras yer almaktadır. Bunlardan 845’i kültürel, 209’u doğal ve 38’i karma (doğal ve kültürel) miraslardır. Türkiye’nin bu listede 16’sı kültürel, 2’si karma olmak üzere 18 miras alanı bulunmaktadır. UNESCO Dünya Mirası Listesi’nde bulunan ülkemize ait miraslar şu şekildedir (Unesco, 2018):

- Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası (1985)
- İstanbul’un Tarihi Alanları (1985)
- Göreme Millî Parkı ve Kapadokya (1985) (Karma Miras Alanı)
- Hattuşa: -Hitit Başkenti (1986)
- Nemrut Dağı (1987)
- Hieropolis-Pamukkale (1988) (Karma Miras Alanı)
- Xanthos-Letoon (1988)
- Safranbolu Şehri(1994)
- Truva Arkeolojik Alanı (1998)
- Edirne Selimiye Camii ve Külliyesi (2011)
- Çatalhöyük Neolitik Alanı (2012)
- Bursa ve Cumalıkızık: Osmanlı İmparatorluğunun Doğuşu (2014)
- Bergama Çok Katmanlı Kültürel Peyzaj Alanı (2014)
- Diyarbakır Surları ve Hevsel Bahçeleri Kültürel Peyzajı (2015)
- Efes (2015)
- Ani Arkeolojik Alanı (2016)
- Aphrodisias (2017)

- Göbekli Tepe (2018)

Kültürel miras eğitimini, kültürün somut ve soyut öğelerini temel öğrenme aracı olarak kullanarak tarih ve kültüre ilişkin öğretme ve öğrenme yaklaşımı olarak tanımlamak olanaklıdır. Kültürel miras eğitimi ile çocukların tarihin ve kültürün temel kavram ve ilkelerini öğrenmeleri amaçlanmaktadır (Çulha Özbaş, 2009, s.704). Kültürel miras yönetimi kültürel miras öğelerinin değerini eğitim yoluyla çocuklara kavratmayı, kültürel miras unsurlarının bireysel ve toplumsal kimliğin oluşumu ve sürdürülmesindeki rolünü ortaya koymayı içermektedir (World Bank, 1999, s.6). Öğrencilere içinde yaşadığı ülkeyi geçmişi ve bugünü ile tanıtmayı amaçlayan sosyal bilgiler dersi için kültürel miras eğitimi ayrı bir önem taşımaktadır. Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda Kültür ve Miras başlı başına bir öğrenme alanı olarak yer almaktadır. Bu öğrenme alanında Türk kültürünü oluşturan temel öğelerden hareketle kültürün korunması ve geliştirilmesini sağlayacak ulusal bilincin oluşturulması amaçlanmaktadır. Öğrencilerin kültürel öğelerin, bir toplumu diğer toplumlardan ayıran özellikler olduğunu ve kültürümüzün dünya kültürel mirasının zenginleşmesine katkı sağladığını kavraması beklenmektedir (MEB, 2018). Alanyazında sosyal bilgiler dersinde kültürel miras eğitime ilişkin öğrenci ve öğretmenlerin görüşlerinin incelendiği çalışmalar yer almaktadır (Avcı, 2014; Mustak, 2017). Ayrıca öğrencilerin tarihi kültürel mirasa yönelik görüşleri, tutum ve davranışları da ele alınmıştır (Doğan & Arıkan, 2013; Gümüş ve Adanalı, 2011; Dönmez & Yeşilbursa, 2014; Yeşilbursa, 2013). Bu çalışma ortaokul öğrencilerinin kültürel mirasa ilişkin algılarını ve kültürel mirasın korunması konusundaki görüşlerini ortaya koymasından önem taşımaktadır.

2. Yöntem

Araştırmanın modeli

Bu araştırma nitel verilere dayanan ve betimsel nitelik taşıyan bir araştırmadır. Algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül biçimde ortaya konulduğu nitel araştırmalar (Yıldırım ve Şimşek, 2006) algıları ortaya koymak açısından önemlidir. Bu araştırmada da öğrencilerin kültürel miras ve kültürel mirasın korunmasına ilişkin algıları ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Katılımcılar

Araştırmanın katılımcılarının belirlenmesinde maksimum çeşitlilik örneklemeinden yararlanılmıştır. Bu kapsamda araştırmaya farklı sosyoekonomik düzeye sahip okullardan beş ve altıncı sınıf öğrencileri dâhil edilmiştir. Araştırmaya toplam 186 öğrenci katılmıştır. Buna göre araştırmaya katılan öğrencilerin kişisel bilgileri Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Kişisel Özellikler

Özellikler	f
Cinsiyet	
Kız	83
Erkek	103
Sınıf düzeyi	
5. sınıf	97
6. sınıf	86

Tablo 1'de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan öğrencilerden 83'ü kız, 103'ü erkektir. Katılımcıların 97'si beşinci sınıf, 89'u ise altıncı sınıfa devam etmektedir.

Verilerin toplanması ve analizi

Araştırmanın verileri araştırmacılar tarafından geliştirilmiş ve yapılandırılmış görüşme tekniklerinden biri olan açık uçlu anketle (Rubin, 1983'ten akt. Yıldırım ve Şimşek, 2006) toplanmıştır. Bu açık uçlu anket üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kişisel bilgilere, ikinci bölümde kültürel mirasa ilişkin açık uçlu sorulara yer verilmiştir. Veri toplama aracının üçüncü bölümünde ise öğrencilerden kültürel mirasın korunmasına ilişkin afiş çizmesi ve slogan oluşturması istenmiş ve yine buna yönelik açık uçlu sorulara yer verilmiştir.

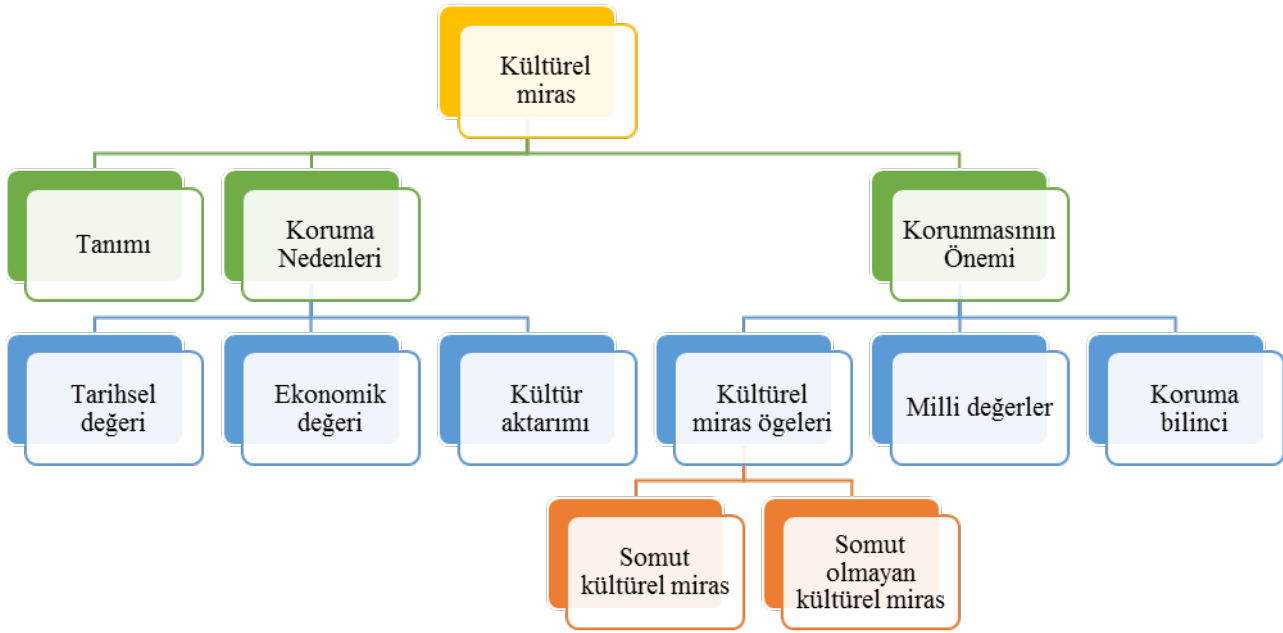
Araştırmada verilerin çözümlenmesinde içerik analizi tekniğinden yararlanılmıştır. İçerik analizinde temalar araştırmacıların kendisi ve ilgili alanyazın temel alınarak belirlenir (Merriam, 1998). Bu araştırmada da verilerin analizinde belirlenen kodlar ışığında araştırmacılar ilgili alanyazını da temel alarak temalara ulaşmıştır. Ayrıca belirlenen kodların frekansları da ele alınmıştır.

Araştırmanın verileri iki araştırmacı tarafından ayrı ayrı analiz edilmiştir. Daha sonra araştırmacılar bir araya gelmiş

görüş ayrılığına düştükleri noktalar tartışılarak temalara son biçimi verilmiştir. Araştırmada bulguların sunumunda öğrencilerden doğrudan alıntılar yapılmıştır. Bu alıntıların verilmesinde öğrencilere numaralar verilmiştir.

3. Bulgular

Araştırmanın bulguları kültürel mirasın tanımı, kültürel mirası koruma nedenleri ve kültürel mirasın korunmasının önemi temalarından oluşmuştur. Kültürel mirasın tanımı ve kültürel mirasın korunma nedenleri temalarına açık uçlu sorulardan elde edilen verilerden ulaşılmıştır. Kültürel mirasın korunmasının önemi teması öğrenci afişlerinden ve sloganlarından elde edilmiştir. Buna göre araştırmada ortaya çıkan bulgular Şekil 1’de sunulmuştur.

Şekil 1. Temalar

Şekil 1’de görüldüğü gibi araştırmanın bulguları kültürel mirasın tanımı, koruma nedenleri ve korumanın önemi temaları altında ele alınmıştır. Kültürel mirasın korunma nedenleri tarihsel değer, ekonomik değer ve kültür aktarımı altında incelenmiştir. Kültürel mirasın korunmasının önemi ise kültürel miras öğeleri, milli değerler ve korunma bilinci altında ele alınmıştır. Kültürel miras öğelerini ise somut kültürel miras ve somut olmayan kültürel miras altında toplanmıştır.

Kültürel mirasın tanımına ilişkin bulgular

Öğrencilerin açık uçlu soruya verdikleri yanıtlar bağlamında kültürel mirasın tanımına ilişkin görüşleri Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Kültürel mirasın tanımı

KÜLTÜREL MİRAS TANIMI	f
Geçmiş kuşaklara ait	109
Tarihi eser	47
Kültürel zenginlik	26
Doğal eser	9

Tabloda görüldüğü gibi kültürel miras öğrenciler tarafından geçmiş kuşaklara ait, tarihi eser, kültürel zenginlik ve doğal eser ifadeleriyle tanımlanmıştır. Öğrenciler kültürel mirası en fazla geçmişe ait olma (f=109) ile ilişkilendirirken en az doğal kültürel mirasla (f=9) ilişkilendirmişlerdir. Buna göre kültürel mirası geçmiş kuşaklara ait olma biçiminde tanımlayan öğrencilerden biri bu görüşünü “Bizim dedelerimizden, atalarımızdan ya da büyüklerimizden kalan miraslardır (Ö13).” biçiminde açıklarken diğer bir öğrenci bu görüşünü “Geçmişte birtakım insanların yaptıkları şeylerdir (Ö21).” biçiminde açıklamıştır. Başka bir öğrenci ise “Eski zamanlarda yapılan eserlerin bize miras kalmasına denir (Ö91).” biçiminde bir açıklama yapmıştır. Buna göre öğrencilerin büyük çoğunluğunun kültürel mirası geçmişle ilişkilendirdikleri

söylenbilir. Kültürel mirası tarihi eser olarak açıklayan öğrencilerden biri bu görüşünü *“Tarihi varlıklar bizim mirasımızdır (Ö15).”* biçiminde açıklarken, diğeri *“Tarihi eserlerin günümüze kadar gelenleri (Ö40)”* biçiminde açıklamış ve kültürel mirasın tarihi eserler boyutuna vurgu yapmıştır. Kültürel mirası aynı zamanda kültürel zenginlik olarak değerlendiren öğrencilerden biri bu görüşünü *“Kültürel miras Türkiye’imizin zenginliğidir (Ö104)”* biçiminde ifade etmiştir. Diğeri bir öğrenci ise kültürel zenginliği *“Gelenekler, görenekler, adetler, yiyecekler, içecekler (Ö111)”* ifadeleriyle ele alarak kültürel mirasın zengin içeriğine vurgu yapmıştır. Kültürel mirası doğal oluşumlarla ele alan öğrencilerden biri bu görüşünü *“Bazı şeyler doğal eser mesela Erciyes Dağı (Ö10)”* biçiminde açıklamıştır. Ancak kültürel mirası doğal eserlerle ilişkilendiren öğrenci sayısının az olduğu söylenebilir. Buna göre öğrencilerin tanımlarında kültürel mirası zaman, eserin türü ve ülkeye kattığı zenginlik gibi farklı boyutlarıyla ele aldıkları söylenebilir.

Kültürel mirasın korunmasına ilişkin bulgular

Öğrencilerin açık uçlu soruya verdikleri yanıtlar bağlamında kültürel mirasın korunmasına ilişkin görüşleri Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3. Kültürel mirası koruma nedenleri

KÜLTÜREL MİRASI KORUMA NEDENLERİ	f
Tarihsel Değeri	
Tarihi yapının korunması	28
Geçmişini yansıtmaması	27
Ekonomik Değeri	
Ülkemizin gelişmesi	14
Turizm	13
Kültür Aktarımı	
Gelecek kuşaklara bırakılması	23
Ülkemize ait olması	14
Kültürün öğrenilmesi	13
Emanet olması	8

Tablo 3’te görüldüğü gibi öğrenciler kültürel mirası koruma nedenlerini tarihsel değeri, ekonomik değeri ve kültür aktarımı biçiminde açıklamıştır. Öğrenciler kültürel mirasın tarihsel değerini tarihi yapının korunması (f=28) ve geçmişi yansıtmaması (f=27) biçiminde ele almıştır. Buna göre tarihi yapının korunması gerekliliğini kültürel mirası koruma nedenleri arasında ele alan öğrencilerden biri bu görüşünü *“Onlar yok olursa kültürden silinir, o tarihi yapılar yok olur, o yüzden korumak gerekir (Ö8).”* biçiminde açıklarken bir diğeri bu görüşünü *“Çünkü eğer onu korumazsak tarihi eserlerimizi düşünsenize yok olurlar, Kız Kulesiz, Ayasofyasız bir İstanbul ne kadar kötü bir şey... (Ö89)”* biçiminde açıklamıştır. Öğrenciler tarihi yapının ülke açısından sahip olduğu değerleri göz önünde bulundurarak korunması gerektiğini ifade etmişlerdir. Yine tarihsel değer altında geçmişi yansıtmamasının önemli olduğunu düşünen öğrencilerden biri bu görüşünü *“Kültürel mirasın korunması bence atalarımızdan kaldığı için önemlidir (Ö4)”* biçiminde ele alırken bir diğeri bu görüşünü *“Bize eskiden kalan tarihi eserlerin korunması oralarda ne olduğunu öğrenmek açısından önemlidir (Ö40)”* biçiminde ele almıştır. Öğrenciler kültürel mirasın korunmasını geçmişi bilme ile ifade etmişlerdir. Buna göre öğrencilerin kültürel mirasın tarihsel değerini tarihi anlama açısından önemsedikleri söylenebilir.

Kültürel mirasın korunmasında ekonomik değerinin önemini vurgulayan öğrenciler bunu ülkemizin gelişmesi (f=14) ve turizmle (f=13) açıklamışlardır. Buna göre görüşünü ülkemizin gelişmesi bağlamında ele alan öğrencilerden biri bu görüşünü *“Kültürel miras korunmazsa Türkiye gelişmemeye başlar, diğer ülkelerde ülkemizi elimizden almaya çalışır. (Ö13)”* biçiminde ifade ederken, bir diğeri *“Eğer kültürel mirası koruyamazsak o ülkenin en önemli parçası kopmuş olur... (Ö105)”* biçiminde ifade etmiştir. Ekonomik değer altında turizmi vurgulayan öğrencilerden biri ise bu görüşünü *“Bir ülkenin bir milletin geçmişten kalma mirasları vardır. Eğer bu miraslar yok olursa o ülke için kötü olur. Düşünsenize Türkiye’de miraslar olmasaydı ülke değersiz olurdu, turizm olmazdı. (Ö38)”* biçiminde açıklamıştır. Yine turizmi ele alan öğrencilerden biri ise bu görüşünü *“Eğer kültürel mirasımız korunmazsa turizm azalır, ülkemizin değeri kalmaz. (Ö145)”* biçiminde ifade etmiştir. Buna göre öğrenciler kültürel mirasın ülkeye ekonomik anlamda da katkı sağladığını ve ülkeye değer kattığını düşündükleri söylenebilir.

Kültür aktarımı altında öğrenciler gelecek kuşaklara bırakma, ülkemize ait olma, kültürün öğrenilmesi ve emanet olmaya değinmişlerdir. Öğrenciler kültür aktarımı altında en fazla gelecek kuşaklara aktarmayı (f=23) vurgulamışlardır. Gelecek kuşaklara aktarmanın önemini ele alan öğrencilerden biri bu görüşünü *“Gelecektekilere bırakmak adına*

korumak gerekir (Ö21)." biçiminde açıklarken bir diğeri "*Çünkü geleceğe taşıyıp kültürümüzün şanıyla anılması çok önemlidir (Ö27).*" biçiminde açıklamıştır. Kültürel miras ülkemize ait olduğu için korunması gerektiğini düşünen öğrencilerden biri bu görüşünü "*Bizim ülkemizin zenginliğini ve güzelliğini belli ettiği için korunması gerekir (Ö49)*" biçiminde dile getirirken bir diğeri "*Kültürel yapılar büzüm kültürümüzde olduğu için önemlidir (Ö66).*" biçiminde dile getirerek ülkemize aidiyeti ön plana çıkarmıştır. Kültürel mirasın kültürümüzün öğrenilmesinde önem taşıdığını belirten öğrencilerden biri ise bu görüşünü "*Çünkü onlar bizim kültürümüzü daha iyi öğrenmemizi sağlar (Ö99).*" biçiminde ifade etmiştir. Kültürün öğrenilmesini önemseyen bir diğeri öğrenci ise bu görüşünü "*Eskiye araştırıp öğrenmek için gerekli olabilir (Ö108).*" biçiminde açıklamıştır. Emanet olmanın kültür aktarımı için gerekli olduğunu düşünen öğrencilerden biri görüşünü "*Çünkü bize emanet edildi (Ö6).*" biçiminde ele alırken bir diğeri "*Bize büyüklerden emanet olduğu için (Ö155).*" biçiminde ele almıştır. Bu bağlamda öğrencilerin kültürel mirasın gelecek kuşaklara kültürümüzün öğrenilmesi konusunda kültür aktarımını sağladığı için korunması gerektiğini ifade ettikleri söylenebilir. Öğrenciler kültürel mirasın korunmasının nedenlerini ülkeye tarihi ve ekonomik değer katması, kültürün kuşaklara aktarılmasını sağlaması durumlarıyla açıklamışlardır.

Kültürel mirasın korunmasının önemine ilişkin bulgular

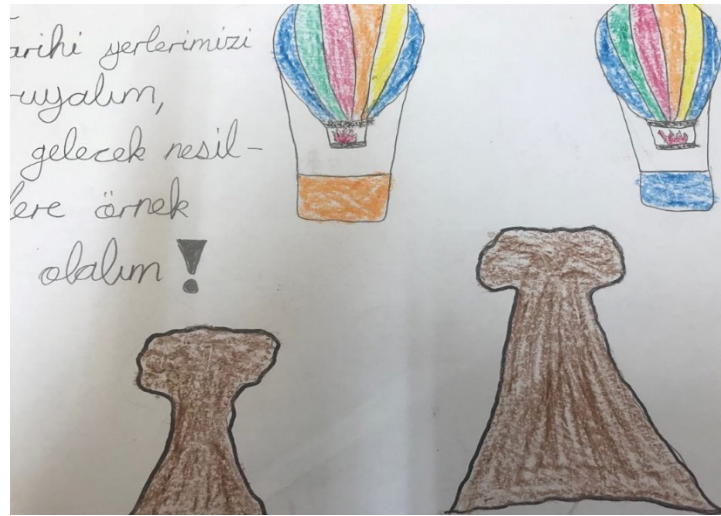
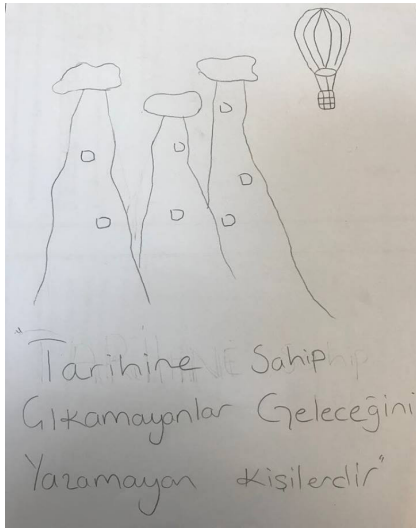
Öğrencilerin afiş ve sloganlarına göre kültürel mirasın korunmasının önemine ilişkin görüşleri Tablo 4'de gösterilmiştir.

Tablo 4. Kültürel mirasın korunmasının önemi

KÜLTÜREL MİRASIN KORUNMASININ ÖNEMİ	f
Kültürel Miras Öğeleri	
Somut kültürel miras	
Kapadokya	37
Cami	35
Odunpazarı evleri	13
Saray	13
Efes	7
Yazılıkaya	7
Kale	5
Kız Kulesi	5
Tarihi eşyalar	2
Pamukkale	2
Aspendos	1
Nemrut	1
Harran evleri	1
Somut olmayan kültürel miras	
Yeme-içme kültürü	12
Halk oyunları	5
Nasreddin Hoca	4
Gölge oyunu	3
Yöresel kıyafet	2
El sanatları	1
Milli Değerler	
Anıtkabir	8
Bayrak	2
Çanakkale Şehitleri Abidesi	1
Bayram kutlama	1
Koruma Bilinci	
Sorumluluk alma	15
Kültürü bilme	10
Geleceğe aktarma	7
Vatan sevgisi	2

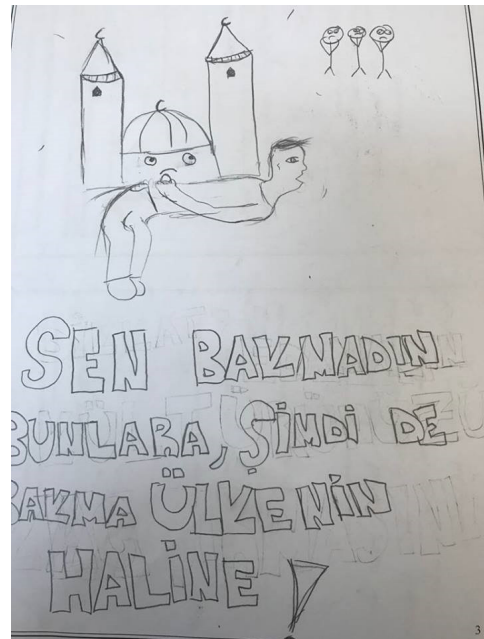
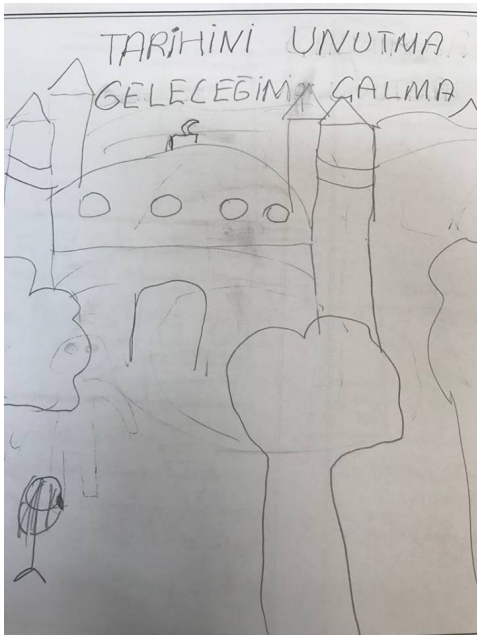
Tablo 4'te görüldüğü gibi öğrenciler kültürel mirasın korunmasının önemini kültürel miras öğeleri, milli değerler ve koruma bilinci temaları altında açıklamışlardır. Buna göre öğrenciler kültürel miras öğeleri altında somut kültürel miras

ve somut olmayan kültürel mirasa değinmişlerdir. Somut kültürel miras altında Kapadokya, cami, Odunpazarı evleri, saray, Efes, Yazılıkaya, Kale, Kız Kulesi, tarihi eşyalar, Pamukkale, Aspendos, Nemrut ve Harran evlerini ele almışlardır. Öğrencilerden bazıları afiş çalışmalarında birden fazla esere vurgu yapmıştır. En fazla çizilen eser karma miras alanları arasında yer alan Kapadokya (f=37) olmuştur. Aspendos, Nemrut ve Harran Evleri en az yer verilen eserler olmuştur. Afişinde Kapadokya'ya yer veren öğrencilerin afişleri Fotoğraf 1 ve 2'de gösterilmiştir.

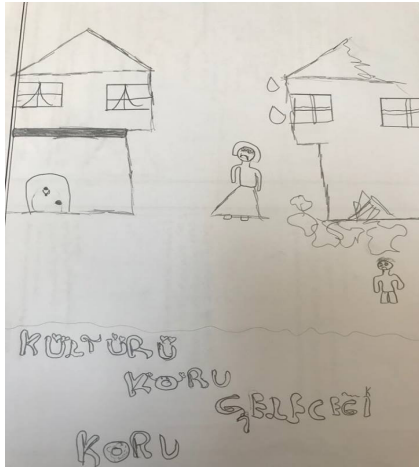
Fotoğraf 1. Kapadokya (Ö19), Fotoğraf 2. Kapadokya (Ö24)

Fotoğraflarda görüldüğü gibi öğrenciler afişlerinde karma miras alanında yer alan Kapadokya'ya yer vermişlerdir. Buna göre afişinde Kapadokya'ya yer verme nedenini "Peri bacalarını çizdim. Hem güzel görüldüğü hem de önemli bir miras olduğu için çizdim. (Ö19)" ifadeleriyle açıklayan öğrenci aynı zamanda Kapadokya'nın estetik özelliğine de vurgu yapmıştır. Aynı öğrenci sloganında ise "Tarihine sahip çıkamayanlar geleceğini yazamayan kişilerdir." diyerek tarihi değeri de ele almıştır. Afişinde Kapadokya'ya yer veren bir diğer öğrenci ise bunu "Peri bacalarını, balonları güzel bir tarihi yer olduğu çizdim (Ö24)" ifadeleriyle anlatarak yine estetik değere değinmiştir. Aynı öğrenci oluşturduğu sloganın gerekçesini "Tarihi yerlerimizi koruyalım, gelecek nesillere örnek olalım sloganını yazdım. Çünkü tarihimize gelecek nesillerinde sahip çıkması gerektiğini söylemek istedim" ifadeleriyle belirtmiştir. Bu bağlamda, öğrencilerin karma miras alanı olan Kapadokya'yı hem estetik hem de tarihi bir değer olduğuna dikkat çektikleri, sloganlarında da tarihi değerine odaklandıkları söylenebilir. Buna göre afişlerinde camiye yer veren öğrencilerin afişleri fotoğraf 3 ve 4'te gösterilmiştir.

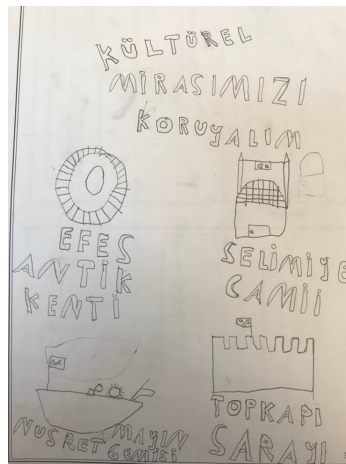
Fotoğraf 3. Cami (Ö34), Fotoğraf 4. Cami (Ö44)

Fotoğraflarda görüldüğü gibi, öğrenciler kültürel mirasın korunmasının önemini afişlerinde camiye yer vererek açıklamışlardır. Öğrencilerden biri yaptığı afişi ve yazdığı sloganı (Fotoğraf 3) *“Sultanahmet Camisi’nin güzelliğini anlatmak istedim. Hem dini hem de tarihi güzelliği açısından çok önemli.. Slogan olarak tarihi unutmama, geleceğimi çalma yazdım. Geçmişteki tarihi eserleri unutup korumazsak bizim için anlamsız kalıntılar olur. Böyle olursa gelecekte geçmişini bilmeyen tarihsiz bir toplum oluruz Ö(34)”* ifadeleriyle açıklayarak tarihi ve dini öğelere vurgu yapmış ve bu eserlerin kuşaklar arasında aktarılması gerektiğini dile getirmiştir. *“Afişimde camiye yani kültürel mirasımızı kaçıran bir adam yaptım. Sloganımda tarihi eserlere bakmamışlar, ülke kültürel mirasını kaybetmiş bunu açıkladım Ö(44).”* ifadeleriyle afişini ve sloganını açıklayarak kültürel mirası korumanın önemini ifade etmiştir. Bu bağlamda öğrencilerin camilerin tarihi bir öğe olmasına odaklandıkları ifade edilebilir. Afişinde Odunpazarı evlerine yer veren öğrencilerin afiş örnekleri Fotoğraf 5 ve 6’da gösterilmiştir.

Fotoğraf 5. Odunpazarı evleri (Ö118), Fotoğraf 6. Odunpazarı evleri (Ö133)

Fotoğraflarda görüldüğü gibi afişlerinde Odunpazarı evlerine yer veren öğrencilerden biri bunu *“Geleceğin çocukları onları görsün, başkaları zarar vermesin. (Ö118)”* ifadeleriyle açıklamış, aynı öğrenci sloganının gerekçesini de *“Çünkü korumazsak geleceğe hiçbir şey kalmaz.”* ifadeleriyle açıklayarak gelecek nesillere vurgu yapmıştır. Odunpazarı evlerini çizen bir diğer öğrenci ise *“Odunpazarı evleri ve onları yıkmak isteyen kamyonları ve vinçleri çizdim. Çünkü bazı insanlar o tarihi eserleri yıktığı için onları koruma amaçlı çizdim (Ö133).”* diyerek tarihi eserlerin korunmasını vurgulamıştır. Aynı öğrenci sloganında tarihi eserlerin korunmasını ön plana çıkararak *“Çünkü dünyadaki tarihi eserlere zarar verildiği için...”* ifadelerini kullanmıştır. Afişinde saraylara yer veren öğrenciler genellikle birkaç öğeyi bir arada vermişlerdir. Buna ilişkin örnek afiş Fotoğraf 7’de gösterilmiştir.

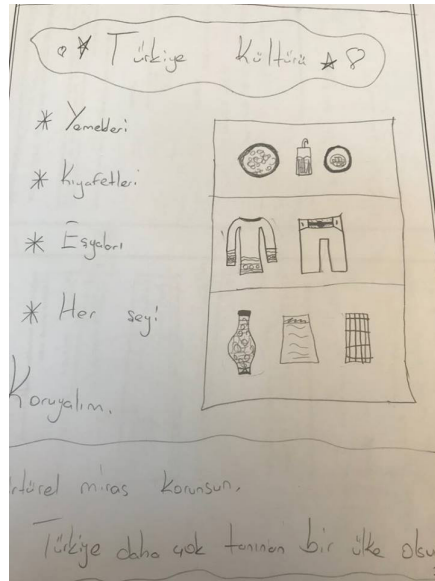

Fotoğraf 7. Saray (Ö78)

Fotoğrafta görüldüğü gibi, afişinde Topkapı Sarayı’na yer veren öğrenci aynı zamanda Selimiye Camisi, Efes Antik Kenti ve Nusret Mayın Gemisi’ne yer vermiştir. Öğrenci afişine ilişkin olarak *“Çünkü bunlar kültürel mirasımız... (Ö78)”* biçiminde açıklama yapmıştır. Sloganını da yine genel anlamda kültürel mirasın korunması biçiminde ele almıştır.

Somut olmayan kültürel mirası afişlerinde ele alan öğrenciler yeme-içme kültürü, halk oyunları, Nasreddin Hoca, gölge oyunu, yöresel kıyafet ve el sanatlarına yer vermişlerdir. Öğrenciler somut olmayan kültürel miras konusunda en

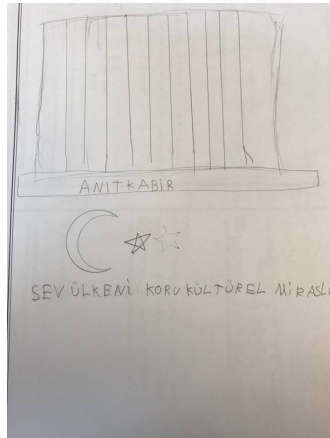
fazla yeme-içme kültürüne (f=12) değinmişlerdir. Afişinde yeme-içme kültürü, yöresel kıyafetler ve el sanatlarına değinen öğrencilerden birinin afişi Fotoğraf 8'de gösterilmiştir.

Fotoğraf 8. Yeme-içme kültürü, yöresel kıyafetler ve el sanatları (Ö108)

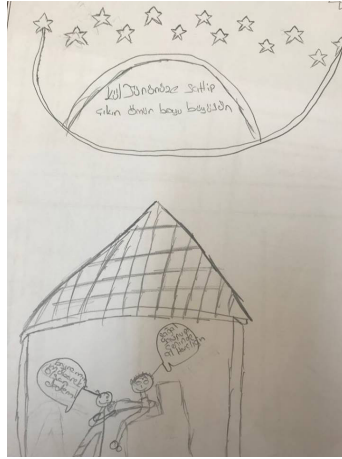
Somut olmayan kültürel mirasa ilişkin afiş tasarlayan öğrencilerden biri bunu "Kültürel mirastan kalan şeyleri çizdim. Eskiden yapılan yemekler, eskiden giyilen kıyafetler ve el sanatlarıyla yapılan eşyalara yer verdim (Ö108)" biçiminde açıklayarak Türkiye kültürünü yansıtmaya çalışmıştır. Aynı öğrenci sloganını ise "Kültürel miras korunsun, Türkiye daha çok tanınan bir ülke olsun. Çünkü kültürel miras korunursa ülkemizin daha çok tanınan bir ülke olması sağlanır." biçiminde açıklayarak Türkiye'nin tanınmasını vurgulamıştır.

Milli değerleri afişlerinde yansıtan öğrenciler Anıtkabir, bayrak, Çanakkale Şehitler Abidesi ve bayram kutlamalarına değinmiştir. Milli değerler altında en fazla Anıtkabir (f=8) belirtilmiştir. Buna göre afişinde Anıtkabir'e yer veren öğrencinin afişi Fotoğraf 9'da gösterilmiştir.

Fotoğraf 10. Anıtkabir (Ö129)

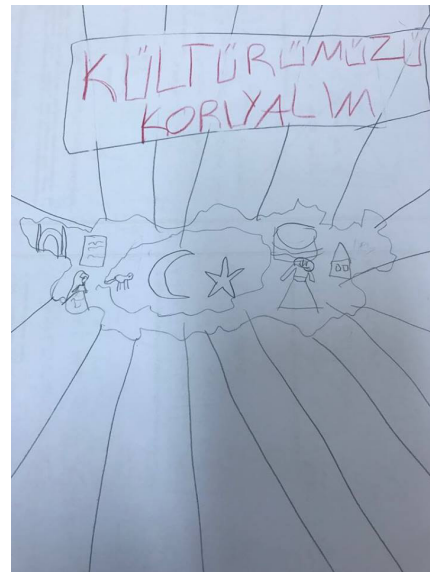
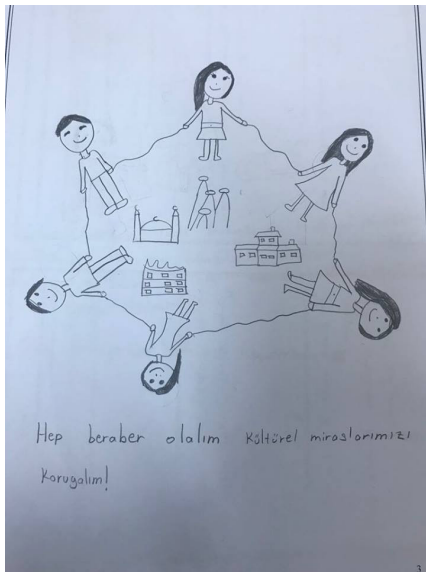
Anıtkabir'e afişinde yer veren öğrenci bunu "Anıtkabir bizim kültürel mirasımızdır. Bu yüzden çizdim Ö(129)." biçiminde açıklamıştır. Sloganını ise "Sev ülkeni koru kültürel miraslarını yazdım. Kültürel mirasımızın korunmalı" biçiminde açıklayarak kültürel mirasın korunmasını yine milli değerlerden biri olan vatan sevgisi ile açıklamıştır. Afişinde bayram kutlamasını çizen öğrencinin afişi Fotoğraf 11'de gösterilmiştir.

Fotoğraf 11. Bayram kutlama (Ö156)

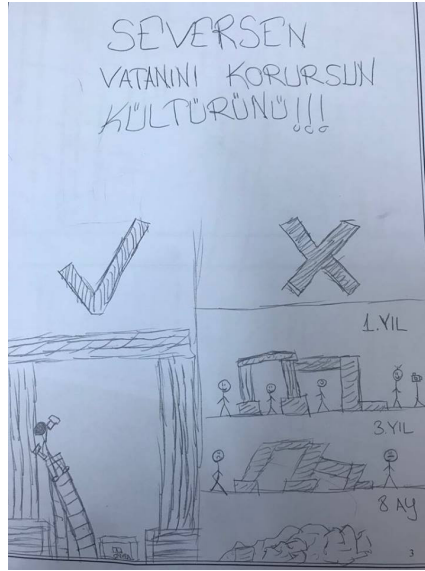
Millî değerlerimizden bayram kutlamayı çizen öğrencilerden biri bunu "Bayram dedesinin elini öpen bir çocuk çizdim. Çünkü bayramlarda el öpmek bizim kültürümüzde var (Ö156)." biçiminde açıklarak dini bayramlarda gerçekleşen durumları ifade etmişlerdir. Aynı öğrenci sloganını ise "Kültürümüze sahip çıkın, ömür boyu sürsün" biçiminde yazarak sürekliliği ön plana çıkarmıştır.

Koruma bilincini afişine yansıtan öğrenciler bunu sorumluluk alma, kültürü bilme, geleceğe aktarma ve vatan sevgisi ile açıklamışlardır. Öğrenciler afişlerinde en fazla sorumluluk almayı (f=15) çizmişlerdir. Kültürel mirasın korunması konusunda sorumluluk almayı ön plana çıkaran öğrencilerin afişleri Fotoğraf 12 ve 13'te gösterilmiştir.

Fotoğraf 12. Sorumluluk alma (Ö49), Fotoğraf 13. Sorumluluk alma (Ö134)

Fotoğraflarda görüldüğü gibi, kültürel mirasın korunması için sorumluluk almayı ön plana çıkaran öğrencilerden biri bunu "Kültürel mirasımızı koruyan çocuklar çizdim. Korumak hepimizin görevidir (Ö49)." biçiminde açıklarken sloganını da "Hep beraber olalım kültürel mirasımızı koruyalım! Kültürel miraslarımızı korumamız gerektiğini açıklamak için yazdım" biçiminde açıklamıştır. Başka bir öğrenci ise afişini "Kültürümüzün bize özel ve güzel olduğunu anlatmak istedim. Geleneklerimizi ve kültürümüzü çizdim. Kaybetmemek elimizde (Ö134)." biçiminde anlatmış, sloganında da benzer olarak "Kültürümüzü koruyalım. Çünkü yavaş yavaş kaybediyoruz" ifadelerini kullanmıştır. Buna göre öğrencilerin kültürün korunması konusunda sorumluluklarının olduğuna dikkat çektiği söylenebilir. Afişinde kültürel mirasın korunmasında vatan sevgisine vurgu yapan öğrencinin afişi Fotoğraf 14'te gösterilmiştir.

Fotoğraf 14. Vatan sevgisi (Ö50)

Kültürel mirasın korunmasını vatan sevgisi ile ilişkilendiren öğrenci afişini “*Taşlarla yapılmış eseri ziyaret eden turistleri çizdim. Kültürel mirasımızı korumayınca bunlar yok oluyor bundan vatan için ders çıkarılmasını istedim (Ö50).*” biçiminde açıklayarak kültürel mirasın ülke için öneminde değinmiştir. Aynı öğrenci sloganını “*Seversen vatanını korursun kültürünü! Çünkü vatanını seviyorsan zaten onun yıkılmasını istemiyorsundur.*” biçiminde açıklamış ve vatan sevgisini kültürel mirasın korunma gerekçesi olarak göstermiştir. Buna göre öğrencilerin afişlerinde ve sloganlarında kültürel mirasın korunmasını ülkemizden farklı kültürel mirasa örnekler vererek, milli değerlerimize vurgu yaparak ve kültürel mirası korumak için sahip olunması gereken özellikleri ön plana çıkararak açıkladıkları ifade edilebilir.

4. Sonuçlar

Araştırma kapsamında kültürel mirasın tanımı, kültürel mirasın korunmasının nedenleri ve kültürel mirasın korunmasının önemi konularında bulgulara ulaşılmıştır. Araştırma sonuçlarına bakıldığında ortaokul öğrencilerinin kültürel mirası geçmiş kuşaklara ait, tarihi eser, kültürel eser ve doğal eser biçiminde tanımladıkları görülmektedir. Avcı (2014)’nın sosyal bilgiler dersinde kültürel miras eğitime ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşlerini belirlemeyi amaçladığı çalışmasında da 7. sınıfa devam eden öğrencilerin kültürel mirası geçmişten kalan yaşantı, kültürel değerler, geçmişten kalan eserler, gelenek ve görenekler biçiminde tanımladıkları; öğrenciler ve öğretmenlerin kültürel miras konusuna önem verdikleri belirlenmiştir. Her iki çalışmada da öğrencilerin kültürel mirasa ilişkin tanımlarının birbirine yakın olduğu söylenebilir. Bu çalışmada elde edilen sonuçlar da ortaokul öğrencilerinin tarihsel değeri, ekonomik değeri ve kültür aktarımına hizmet etmesi nedeniyle kültürel mirasın korunması gerektiğini düşündüklerini ortaya koymaktadır.

Öğrenciler kültürel mirasın korunmasında ekonomik değerini vurgulayan öğrenciler bunu ülkemizin gelişmesi ve turizmle açıklamışlardır. Türker ve Çelik (2012) somut olmayan kültürel miras öğelerinin turizm sürecinde değerlendirilerek ekonomiye katkı sağlayabileceğini belirtmektedir. Ancak bu noktada önemli olan temel koşullar arasında turizm gelirlerinin yerel halka yayılması ve kültürel mirasın orijinalinin korunmasını göstermektedir. Bu bağlamda kültürel miras ekonomik anlamda olumlu bir katkı unsuru olabilir. Kültürel bellekten hareketle geliştirilecek kültür endüstrilerinin sürdürülebilir kalkınma ve ekonomik gelişmenin itici gücü olabileceği düşünülmektedir (Özdemir, 2009). Bu çalışmada da öğrenciler ekonomiye kattığı değer açısından kültürel mirasın korunmasının önemi üzerinde durmuşlardır. Öğrencilerin kültürel miras ve ekonomik gelişme arasında kurdukları ilişkinin alanyazınla örtüştüğü söylenebilir.

Ortaokul öğrencileri kültürel mirasın korunmasının önemi konusunda somut ve somut olmayan kültürel miras öğelerinden, milli değerlerden ve kültürel mirası koruma bilincinden söz etmişlerdir. Somut kültürel miras kapsamında ülkemizde bulunan tarihi anıt ve yapıları örnek göstermişlerdir. Somut olmayan kültürel miras konusunda yeme-içme kültürü, halk oyunları ve Nasreddin Hoca’dan söz etmişlerdir. Yaşar ve diğerleri (2015) sınıf öğretmenleri adaylarıyla gerçekleştirdikleri çalışmalarında öğretmen adaylarının halk oyunlarını ulusal değerlerin başında gördükleri belirlenmiştir. Bu çalışmada da ortaokul öğrencileri halk oyunlarını somut olmayan kültürel miras öğeleri kapsamında ele almışlardır. Çapar ve Yenipınar (2016) alanyazın incelemesi biçiminde gerçekleştirdikleri çalışmalarında yöresel yiyeceklerin yörenin kültür değerini yükselten bir öneme sahip olduğunu vurgulamışlardır. Yöresel yiyeceklerin üretilmeye devam

edilmesi hem ekonomiye hem turizme katkı sağlayıcı bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır. Bu araştırmada da ortaokul öğrencileri yeme-içme kültürünü kültürel mirasın bir parçası olarak ele almışlardır.

Öğrenciler kültürel mirasın korunmasının önemi konusunda milli değerler kapsamında Anıtkabir, Bayrak, Çanakkale Şehitleri Abidesi ve bayram kutlamalarına değinmişlerdir. Koruma bilinci teması altında ise sorumluluk alma, kültürü bilme, geleceğe aktarma ve vatan sevgisi ön plana çıkmaktadır. Gross ve Rutland (2017) bireylerin toplum yaşamına etkili biçimde katılımı için kültürlerini ve kimliklerini öğrenmeye gereksinim duyduklarını belirtmektedir. Yaptıkları araştırmada kültür ve miras eğitiminde duyuşsal deneyimsel eğitimin yanında edebi ürünlerden de yararlanılmasını önermişlerdir. Araştırmada elde edilen sonuçlar bağlamında öğrencilerin kültürel mirasın tanımı konusunda genel olarak bilgi sahibi oldukları; kültürel mirasın önemli olduğu ve korunması gerektiğini düşündükleri söylenebilir. Bu doğrultuda kültürel miras eğitiminin planlı ve deneyime dayalı uygulamalar yoluyla zenginleştirilmesinin kültürel mirasa ilişkin farkındalık oluşturmaya katkı sağlayacağı söylenebilir.

5. Öneriler

Araştırmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda şu öneriler getirilebilir:

- Eğitim programlarında kültürel miras eğitimine yer verilebilir.
- Kültürel miras türleri ve korunması konusunda öğrenci merkezli etkinlikler düzenlenebilir.
- Kültürel miras ve korunmasına ilişkin uygulamalı araştırmalar desenlenebilir.

6. Kaynakça

- Avcı, M. (2014). *Sosyal bilgiler dersinde kültürel miras eğitimine ilişkin öğrenci ve öğretmen görüşleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Çapar, G., & Yenipinar, U. (2016). Somut Olmayan Kültürel Miras Kaynağı Olarak Yöresel Yiyeceklerin Turizm. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 4, 100-115.
- Çengelci, T. (2012). Sosyal bilgiler öğretim programında somut olmayan kültürel mirasın yeri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25 (1), 185-203.
- Çulha Özbaş, B. 2009. İlköğretim sosyal bilgiler derslerinde kültürel miras eğitimi. M. Safran. (Ed.). *Sosyal bilgiler eğitimi içinde* (ss.702-718). Ankara: Pegem Akademi.
- Darçın Şahin, İ. 2010. *Yerel kültür mirasının dijitalleştirilmesi ve halk kütüphaneleri: Yalova örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Doğan, Y., & Arıkan, İ. (2013). İlköğretim 7. Sınıf öğrencilerinin kültürel mirasla ilgili başarı düzeyleri ve tutumlarının bazı değişkenlerce incelenmesi (Adıyaman örneği). *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (15), 29-68.
- Dönmez, C., & Yeşilbursa, C. C. (2014). Kültürel miras eğitiminin öğrencilerin somut kültürel mirasa yönelik tutumlarına etkisi. *İlköğretim Online*, 13 (2), 425-442.
- Gümüş, N., & Adanalı, R. (2011). Buca'da (İzmir) tarihi ve kültürel mirasa yönelik ortaöğretim öğrencilerinin tutum ve davranışları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (30), 87-102.
- Güvenç, B. 2005. İnsan ve kültür. (11. basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Ellis, A. K. (2010). *Teaching and learning elementary social studies*. 9th ed. Boston: Pearson Education.
- Gross, Z. & Rutland, S.D. (2017). Experiential learning and values education at a school youth camp: Maintaining Jewish culture and heritage. *International Review of Education*, 63, 29-49.
- MEB. (2018). Sosyal bilgiler dersi (4-7. sınıflar) öğretim programı ve kılavuzu. <http://mufredat.meb.gov.tr/ProgramDetay.aspx?PID=155> Erişim Tarihi: 27.08.2018
- Merriam, S. B. (1998). *Qualitative research and case study applications in education*. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
- Mustak, S. (2017). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin tarihi kültürel miras eğitimine ilişkin görüşleri (Denizli şehri örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ömer Halisdemir Üniversitesi, Niğde.
- TBMM. (1980). "Dünya Kültürel ve Doğal Mirasının Korunmasına Dair Sözleşme"ye Türkiye Cumhuriyetinin Katılmasının Uygun Bulunduğu Hakkında Kanun Tasarısı ve Milli Eğitim ve Milli Savunma, İçişleri ve Dışişleri Komisyonları Raporları. (1/51) Retrieved from https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/DM_/d02/c004/dm__02004051ss0060.pdf
- Özdemir, N. (2009). Kültür ekonomisi ve endüstrileri ile kültürel miras yönetimi ilişkisi. *Milli folklor*, 21(84), 73-86.
- Türker, A., & Çelik, İ. (2012). Somut olmayan kültürel miras unsurlarının turistik ürün olarak geliştirilmesine yönelik alternatif öneriler. *Yeni Fikir Dergisi*, 9, 86-98.
- UNESCO. (2018). UNESCO Türkiye Millî Komisyonu, UNESCO Dünya Miras listesi. Retrieved from <http://www.unesco.org.tr/Pages/125/122/UNESCO-D%C3%BCnya-Miras%C4%B1-Listesi>

- World Bank. (1999). Sustainable tourism and cultural heritage: a review of development assistance and its potential to promote sustainability (English). Washington, DC: World Bank. Retrieved from <http://documents.worldbank.org/curated/en/551751468176048723/Sustainable-tourism-and-cultural-heritage-a-review-of-development-assistance-and-its-potential-to-promote-sustainability>
- Yaşar, Ş., Kasa, B., & Bayır, Ö. G. (2015). Sınıf öğretmeni adaylarının görüşlerine göre değerlerin ulusal ve evrensel olarak sınıflandırılması. *Turkish Studies*, 10(3). 581-600.
- Yeşilbursa, C. C. (2013). Altıncı sınıf öğrencilerinin somut kültürel mirasa yönelik görüşleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21 (2), 405-420.
- Yıldırım, H. & Şimşek, A. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Beşinci Baskı. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Zarrillo, J. J. (2004). *Teaching elementary social studies principles and applications*. (2nd ed.). New Jersey: Prentice Hall.